

Розділ 1. Історичні, філософські, правові та організаційні проблеми фізичної культури

УДК 796.01

Михайло Ібрагімов, Роман Бабик

«Парадигмальний підхід» як шлях до подолання кризи в теорії фізичної культури

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний спорт перетворився в об'єкт багатомірних наукових досліджень, якому інтелектуальне товариство минулих століть постійно відмовляло у визнанні такої його життєтворчої сили, що виробляє ціннісні продукти людського буття, та називало його артефактом соціальної дійсності, шкідливим для морального й фізичного здоров'я. У соціально-гуманітарному циклі загальнопройнятим стало віднесення його, як і фізичної культури в цілому, до «соціокультурних феноменів» (П. Сорокін), що постійно вимагає пояснення його динаміки. Як відомо, явища, котрі здобувають статус соціокультурних, маніфестують певну ідеологію, що містить у собі мету та практичну потребу в її здійсненні. Що ж означає за змістом і смислом подібне твердження в сучасних вимірах філософсько-теоретичної думки й що зумовило артикулювати «фізкультурно-спортивний світогляд» як нагальну життєву потребу?

У попередніх публікаціях, де йшлося про «спортософію», наголошувалося, що вона, з одного боку, складає соціальну потребу у формуванні суспільного ідеалу здоров'я як основи фізкультурно-спортивного світогляду, що стимулює різні категорії населення до занять фізичною культурою, а з іншого – вимагає професійної дотепності в повсякденній винахідливості привабливих форм і методів її пропаганди [3, с. 68]. Іншими словами, культивування ідеалу здоров'я передбачає розвинуту в суспільстві ідеологію як систему поглядів на ціннісний зміст фізичної культури й спорту. А це, зі свого боку, вимагає філософського аналізу складових частини функціонуючої в цей час суспільної свідомості та визначення місця в її складному розмаїтті, яке надається фізкультурно-спортивній руховій активності. Важливо зазначити, чи вона є престижно-мотивованою поведінкою людини, чи, навпаки, вважається особистісним вибором випадкової форми дозвілля, а не соціально-ціннісним способом її буття.

Пошуки виходу з кризи, що спіткала фізичну культуру та спорт на етапі глобальних інформаційних технологій, суцільної комп'ютеризації всіх сфер життєдіяльності суспільства, актуалізували практичну проблему ціннісних орієнтацій різних категорій населення до усвідомлення потреби здорового цілісного людського організму в необхідності фізично-спортивних навантажень, які сприяють, за висновками вчених, виробленню ендорфінів, гормонів щастя. Теоретики оздоровчої фізичної культури, рекреації намагаються вивчити її місце й роль у соціокультурному просторі буття людини та називають достатньо перспективним такий напрям розвитку фізичної рекреації, як створення її концептуальної моделі в конкретних межах того чи іншого соціуму. «Складність створення цілісної мотиваційної моделі фізичної рекреації, – відзначають Т. Ю. Круцевич, О. В. Андрєва, – полягає в тому, що вона включає такі фундаментальні категорії, як потреби, інтереси, мотиви, що мають свої системи, свої предмети дослідження» [8, с. 12].

Слід зауважити, що мотиваційно-ціннісні підходи до вивчення складних соціальних систем, достатньо глибоко та широко розроблені у філософсько-психологічній та соціологічних науках, на яких ґрунтуються спеціально прикладні напрями фізкультурно-спортивної науки. Настав час піднести результати численних емпіричних досліджень у галузі фізичної культури й спорту до рівня філософських узагальнень, які б мали давати цілісну картину світу. Тим більше, що сьогодні вже не достатньо в теоретичному визначенні фізичної культури та спорту вказувати на те, що вони є органічною частиною «загальної культури», адже в наш час гуманітарії не використовують подібного терміна, оскільки такої культури в традиційному, нормативному її розумінні як носія гуманістичних

ідеалів уже не існує. Сучасна культура являє собою мозаїчну палітру різноманітних конструювань і втратила життєспрямувальну продуктивну силу, залишившись епіфоменом, абстрактною фоновою величиною в повсякденній практичній діяльності людини. Постало питання про культурний потенціал тілесного навчання та фізичного виховання в контексті цивілізаційних змін.

Отже, виникла потреба у формуванні такого спеціального філософського напрямку, як «філософія спорту», що обстоював би обриси своєрідного фізкультурно-спортивного світогляду, визначав його предметне поле, функції й практичні настанови.

Зв'язок із науковими програмами, планами, темами. Вибраний напрям дослідження включено в комплексну науково-дослідницьку програму НУФВСУ «Особливості гуманітарного дискурсу в спорті і фізичному вихованні» (державний реєстраційний номер – 0108U000908).

Аналіз досліджень цієї проблеми свідчить про парадоксальну ситуацію, що склалася навколо фізкультурно-спортивного світогляду, який, з одного боку, на рівні буденної свідомості визнається як «світ спорту», про який пишуть і говорять ЗМІ. Під «світом спорту» розуміється певна сфера суспільної життєдіяльності, а не лише окремі змагання в спорті вищих досягнень чи соціально цілеспрямовані види спортивної діяльності: масовий спорт, конвенційний, юнацький спорт тощо. Водночас у літературі не тільки не вживається сам термін «фізкультурно-спортивний світогляд», не розкривається зміст його поняття. А тому **розв'язання цієї проблеми** лише започатковується, хоча для цього в українській науковій фізкультурно-спортивній і філософській літературі сформовано всі теоретичні підстави.

Мета й завдання дослідження. Із всієї сукупності проблем, що впливають із такої широкої проблеми дослідження, у межах цієї роботи зосередимо увагу на «світоглядній парадигмі» як науковому інструментарії у висвітленні поставленої проблеми.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Теоретична гострота будь-якої проблеми полягає, як вважалось, у марксизмі, у підвалинах людського буття, яке, з одного боку, формує уявлення особи про світ із позицій власної самодостатності, а з іншого – впливає на усвідомлене ставлення індивіда до визначення свого місця в ньому. На цій підставі виробляються мотиви цілеспрямованої людської діяльності. Тобто світогляд – це не якесь абстрактне, схоластичне значення для людини, а має практичну спрямованість і може піддаватися науковому аналізу в якості «світоглядної парадигми». Насамперед такий підхід узгоджується з тим, що усвідомлена потреба – це інтерес, який має і суб'єктивний, і інтерсуб'єктивний зміст і наповнюється певним смислом у співвідношенні ідеалів, цілей і цінностей, котрими людина керується в житті, тобто самоідентифікується у світогляді. А це вже екзистенційно-антропологічний підхід київської філософської школи. Іншими словами, світогляд – це система мотивацій людини до життя, його різнобічних сфер, визначення пріоритетів у ньому, проміжних і стратегічних цілей, інструментальних та термінальних цінностей.

Екзистенційно-антропологічний вимір світогляду характеризувався як один із методологічних варіантів неомарксистського напрямку у філософії в 70-ті роки ХХ ст., який намагався поєднати екзистенцію, що розкриває, з одного боку, часово-просторове буття людини, а з іншого – методи діалектики як наукові засоби аналізу соціальних явищ. Яким же чином можна застосувати такий підхід в інструментарії фізкультурно-спортивної галузі знань? Відповідь на поставлене запитання дасть змогу з'ясувати сутність відповідного світогляду.

Складність завдання полягає в тому, щоб застосувати наукові методи пізнання до філософії екзистенціалізму, котрий категорично не визнає за філософією наукового статусу. У сучасних підручниках: «Філософія розкриває у певній парадигмальній формі *спосіб взаємодії людини зі світом*. Тому принципово хибними є спроби видати філософію за науку, як це прагнула зробити т. зв. “марксистсько-ленінська філософія (згадаймо сталінське “визначення” філософії як “науки про найбільш загальні закони природи, суспільства і мислення”)» [11, с. 7]. Екзистенціалізм як один із філософських напрямів ХХ ст. вважає, що філософія не була, не є й не може бути наукою, яка втомлює людину від пізнання закономірностей навколишнього світу. Вона, на їхню думку, має заспокоювати людину в пошуках сенсу життя, спираючись на власні внутрішні сили.

Спорт наочно демонструє їх і тому завжди екзистенційний за своєю сутністю, оскільки творча особа спортсмена зазнає впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, інсценує соціальну дійсність і демонструє процес адаптації до нових умов життя. Обираючи проблему **свободи людини** як головну в її життєдіяльності й визначаючи її як **примару**, що ніколи не завершується та не здійснюється, але до якої завжди прагне людина (боже покарання), філософи-екзистенціалісти розвивають

ідею жертвності буття. Прикладом цього є спортивна діяльність, із чим пов'язані його уславлення й героїзація.

Отже, у такому контексті фізкультурно-спортивна галузь знань вимагає збагачення та оновлення власної методології дослідження. Криза у фізичному вихованні, про яку говорять фахівці, виникла не випадково, хоча однастайності у визначенні її суті немає. Якщо одні твердять про її наявність, що виявляються в байдужому або ж і негативному ставленні різних категорій населення до занять фізичними вправами й оздоровчих фізкультурно-спортивних процедур, то інші, посилаючись на постійне зростання показників у спортивній змагальній діяльності, заперечують існування кризи зі станом розвитку потенційних біологічних, фізіологічних, біомеханічних можливостей організму людини. «Щороку, – відзначають Т. Ю. Круцевич, М. М. Саїнчук, – кількість молодих людей, які займаються фізичною культурою і спортом, зменшується. Фізичне виховання посідає одне з останніх місць серед дисциплін за своєю значимістю для старшокласників і не є для них важливим у плані особистісних перспектив» [7, с. 471].

Соціологічні дослідження стану здоров'я студентів показують, що 49,8 % оцінили його низькими балами – від 2,5 до 3, причому 37,5 % нічого не роблять для зміцнення свого здоров'я, лише 16,6 % займаються фізичною культурою та спортом, а 25,5 % лікуються й уживають вітаміни та напої з лікувальних трав. Більше того, на свіжому повітрі від трьох до шести годин бувають щодня 35,6 % опитаних. Спілкуватися з природою люблять усі, але тільки 40 % за останній місяць змогли задовольнити в цьому своє бажання. 70,8 % студентів позитивно ставляться, до обливання вранці холодною водою, але жоден цього не робить і тільки 2,1 % займаються ранковою гімнастикою [1, с. 18].

Частково у виникненні кризи у фізичному вихованні «винна» методологія теорії фізичної культури, яка досі ґрунтується на *структуралізмі*, що було виправдано на початкових етапах її становлення. До того ж фізкультурно-спортивна галузь знань складалася як **міждисциплінарна** й наразі постає у вигляді трьох взаємопов'язаних напрямів: 1) медико-біологічні, фізико-математичні, механіко-фізіологічні, біомеханічні та інші природничі науки, які вивчають спортсменів і їхню спортивну діяльність із погляду навантажень на природний організм людини під час змагань і підготовки до них із метою використання його потенціальних фізичних властивостей і здібностей; 2) спеціально-прикладні науки, які вивчають загальні проблеми рухової активності людини, широкий загал оздоровчих тілесних вправ від навчання дошкільнят, учнівської й студентської молоді, а також різних категорій населення, а згодом – до ЛФК, реабілітації, рекреації та сучасного фітнесу. У цілому цей напрям називається «теорія й методика фізичного виховання» та виділився із загального педагогічного процесу й «теорії спорту», яка є основою методики спеціальної фізичної підготовки згідно з видом спорту і називається «тренуванням»; 3) гуманітарний або суспільствознавчий напрям, котрий складають історія, соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент тощо. Вони здебільшого, за термінологією фахівців, виконують роль «забезпечення» або «супроводу» фізкультурно-спортивної діяльності й допомагають учителям «фізкультури» та спортивним тренерам у вдосконаленні їхньої педагогічної й професійної майстерності.

Позитивним досягненням у цьому процесі є те, що завдяки виокремленню із природничих і гуманітарних наук та їх об'єднанню навколо спорту як соціально-культурного явища й фізичного виховання як соціально-педагогічного процесу це дало значний поштовх у розробці методик удосконалення та підвищення ефективності фізкультурно-оздоровчої й навчально-тренувальної систем. На сьогодні накопичено значний емпіричний матеріал, який потребує узагальнення у власне науково-теоретичних настановах як *теорії фізкультурно-спортивної науки*. Професор Василь Сутула зазначає: «Актуальні розробки узагальненої теорії фізичної культури виразно простежується у працях Н. Пономарьова (1974, 1996), Г. Наталова (1998, 2005), В. Видріна (1974, 1996, 2003, 2008 та ін.), Л. Матвєєва (2003, 2009), Ю. Ніколаєва (2001–2012)». На думку цих фахівців, сучасні підходи до вивчення фізичної культури повинні ґрунтуватися на переосмисленні інтеграційних процесів, що розгортаються в цій сфері суспільного життя. Доцільним є «використання соціокультурологічного підходу, а також закону взаємоз'язку потреб і діяльності» [10, с. 82]. Тобто, говорити про кризу в теорії фізичної культури, то це – «криза росту». Подібні кризи виникають на певному періоді в кожній науці й шляхи її подолання завжди містяться в методології, а точніше – у її заміні.

Про зрілість наукової системи фізкультурно-спортивної галузі знань свідчать також і деякі теоретичні розбіжності в інтерпретації спорту, фізичного виховання й фізичної культури, що відображають історичні західноєвропейські та радянські традиції (а інколи й більш широкі українські геополітичні амбіції) філософського осмислення їхнього суспільно-цільового призначення. Із ними переважно й пов'язані особливості становлення сучасної філософії спорту загалом і фізкультурно-спортивного

наукознавства, зокрема. Принагідно позначимо, що філософія тієї чи іншої науки, як і «філософія спорту», може розвиватися лише тоді, коли достатньо розвинута емпірична база науки, а за нею – відповідна теорія як систематизоване знання, що вибудовується на певних принципах з історії виникнення предмета дослідження, пройдених етапів розвитку й орієнтовних перспектив. Отже, філософія спорту може розвиватися на основі розвитку його теорії.

Проблема полягає в тому, що філософія – це світоглядна галузь знань і методологічний компонент притаманний їй як визначення *висхідних і кінцевих принципів*, взаємозв'язок яких іменується *парадигмою*, що має чіткий, узгоджений науковим співтовариством інструментарій у вигляді понять, термінологічного арсеналу та єдиного об'єкта дослідження. Парадигмальний підхід досить важливий для розвитку методології молоді фізкультурно-спортивної науки, оскільки криза в науці у ХХ ст. стимулювала розвиток особливого напрямку «філософії науки», що згуртувало навколо себе плеяду вчених філософів-позитивістів, яка отримала назву *історичної школи*. Історія науки перетворюється на таку дисципліну, яка фіксує послідовний приріс і труднощі, що перешкоджали нагромадженню знання. Після соціальних руйнацій, війн та інших катаклізмів сумнівними стали результати наукового прогресу як продукту творчої пізнавальної й практичної діяльності людини. Постало питання: чи йдуть наукові досягнення на користь або на шкоду людини та й узагалі, «що є наукового в науці»? Американський філософ П. Фейєрабенд, наприклад, писав, що «критичне дослідження науки повинно відповісти на два запитання: 1) що таке наука – як вона діє, які її результати? І 2) у чому полягає цінність науки? чи справді вона краща, ніж космологія, наука й філософія Арістотеля, учення про дао? Чи, можливо, наука є одним із багатьох міфів, що виникає за певних історичних умов?» [6, с. 599].

Якщо експлікувати названі питання на сучасний стан фізкультурно-спортивної науки, то вони постають у вигляді порівняння накопичених численних спеціальних методик удосконалення фізичного навчання й спортивного тренування з результатами їх застосування на практиці. Яким чином можна пояснити нігілістичне ставлення до них із боку різних категорій населення щодо їх ефективності?

Останнім часом із приводу теоретико-методологічних засад фізкультурно-спортивної галузі знань ведуться наукові дослідження, захищаються докторські й кандидатські дисертації, але без відповідного сучасного філософського оздоблення вони лише розширюють межі структурних елементів, не розкривають їх динаміки та використовують застарілу, архаїчну термінологію, що не сприяє їх популярності в загальному наукознавстві. А тому, незважаючи на достатньо плідні й цікаві результати досліджень, вони нерідко залишаються поза увагою широкої громадськості. Небезпека полягає в тому, що теорія в таких випадках, як зазначає відомий філософ науки К. Поппер, стає «закритою» та не забезпечує зростання знань, а лише стимулює їх накопичення. У таких випадках учені працюють за «матрицею» або ж, як кажуть – за «найждженою схемою». У них здебільшого відсутній новий погляд на звичні речі. За таких умов виникає криза світогляду, із якої починаються всі кризи. Для її подолання потрібна зміна методології як способу й стереотипу мислення. А це відбувається завдяки *зміні філософських переконань науковців*. Отже, **для подолання кризи у фізичному вихованні** потрібна, з одного боку, *зміна світоглядних настанов науковців*, а з іншого – *обґрунтування нової соціально-філософської парадигми фізичної культури*.

Термін «*парадигма*», або ж «*дисциплінарна матриця*», вводить у науковий обіг американським філософом науки Т. Куном (1992–1996) для визначення стану «нормальної науки» й «наукової революції». Послідовний перехід від однієї парадигми до іншої настає через революцію мислення та є звичайною моделлю зрілої науки, тобто нерозвинутий емпіричний рівень дослідження, як початковий, не потребує філософсько-світоглядних настанов і керується позитивістським принципом «кожна наука – сама собі філософія». Уже зазначалося, щовітчизняна фізкультурно-спортивна галузь знань дійшла до тієї межі, коли потрібне вироблення в її системі особливої світоглядної парадигми.

У такому сенсі цікавими для фундаменталізації фізкультурно-спортивного світогляду є міркування Т. Куна, що кризовий період розвитку теорії супроводжуються численними коментарями старої парадигми, а кризу намагаються подолати безліччю тлумачень старої парадигми, що ми й спостерігаємо в науковій фізкультурно-спортивній сфері. Рано чи пізно це призведе до заміни структуралістської методології. Проліферанція теорій, їх насиченість філософсько-світоглядним позитивно впливають на науку, тоді як одноманітність послаблює її критичну силу. Окрім того, одноманітність загрожує вільному розвитку творчих здібностей особистості вченого.

У цьому випадку йдеться про насичення фізкультурно-спортивної галузі знань екзистенційно-антропологічним світоглядом, оскільки *філософсько-узагальнюючий рівень пізнання* поза як «світу природи» та «природного соціуму», у тому числі й людської тілесності, із притаманною їй системою

рухової активності, інстинктів, рефлексів та їх «комплексів», завжди розглядається через «світ людини», а саме: у дискурсі духовно-практичної проблематики суспільно-індивідуального цілепокладання її смисложиттєвих потреб й інтересів. Фізкультурно-спортивна діяльність не є хаотичним безладом, а носить *доцільний* характер, має свою мету та відповідні засоби її досягнення. Тут може йтися про екзистенціали у фізкультурно-спортивній діяльності, що розкривають її смисл. Якщо мати на увазі філософію як цілісність, «інші теорії чи науки (онтологія, теорія пізнання, логіка, теорія діяльності) теж повинні бути переосмислені в контексті проблематики людини», – відзначає філософ В. П. Лисий [9, с. 79]. Тобто фізкультурно-спортивна галузь знань має бути насичена філософсько-антропологічним змістом, як нової *«світоглядної парадигми»* в ній. До інструментарію філософської *«світоглядної парадигми»* включаються «ідеали», «цілі» й засоби їх реалізації, що в результаті розкривають зміст поняття «смислу» як суто людського атрибуту існування. Завдання для теоретиків полягає в тому, щоб розкрити смисл фізкультурно-спортивної світоглядної парадигми як життєтворчої основи їхньої діяльності. Без здорового тілесного організму не може бути ніякої творчості, а остання передбачає увагу до фізкультурно-спортивної рухової активності в будь-яких умовах соціуму.

Звичайно, формування нової парадигми фізкультурно-спортивних досліджень передбачає подолання уяви про *«наукову парадигму»*, яка обмежується звичним для певної науки інструментарієм, а термін *«методологія»* розуміється як учення про методи дослідження. Таке розуміння названих понять заангажоване попереднім досвідом і не відповідає сучасним умовам наукового пізнання, яке вже не виключає, а передбачає поняття *«світоглядної парадигми»* в системі наукового пізнання. Фізкультурно-спортивна світоглядна парадигма має оперувати всім багатством наукового й філософського тлумачення сутності сучасної людини, яке достатньо глибоко переживає процеси адаптації до зміни умов свого існування в комп'ютеризованому інформаційному світі.

Оточена віртуальними образами, вона втрачає предметні орієнтири життя, що постійно супроводжується новими зовнішніми викликами для неї. Ураховуючи пластичність і трансверсальність сучасного мислення, здатність переходити з одного гештальта на інший, філософ освіти Л. Горбунова закликає «не втратити при цьому цілісності світосприйняття, готовності контролювати ситуацію свого перебування у світі, уміння аналізувати ризики і передбачувати небезпеки, бути не лише тактиком, але й стратегом власного життя» [2, с. 17]. Усе те, чого вчить спортивна змагальна діяльність, яка інсценує протиріччя, динамізм і темпоральність соціальної дійсності. Лейтмотивом різноманітних сучасних педагогічних дискурсів є звернення до формування самобутності, самодостатності, а то й «самості» вихованців. Виникає питання про можливість самоідентифікації особистості, чи здійсненна вона без урахування культури її тілесного самозбереження?

Спорт, як і фізична культура в цілому, маніфестує тілесний образ світу, що має стати дослідженням спеціальної міждисциплінарної галузі знань, якою є сучасна «філософія спорту». У ній поєднуються наукова й світоглядна парадигма, які можуть бути теоретико-методологічними засадами сучасної фізкультурно-спортивної галузі знань [4, с. 91–99].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Сучасні наукові дослідження у фізкультурно-спортивній галузі знань передбачають вироблення нової парадигми, яка б уключала світоглядні мотиви, цілі, потреби, інтереси різних категорій населення до активізації їхньої рухової активності засобами фізичної культури й спорту.

«Парадигмальний підхід» означає використання новітнього філософсько-антропологічного інструментарію з феноменологічних, екзистенціалістських позицій, що відповідало б сучасним інформаційно-віртуальним реаліям входження людини у світ.

«Світоглядна парадигма» характеризує смисл фізкультурно-спортивного світогляду, як тілесного образу світу, у якому перевага надається фізичному вихованню й тілесній культурі особистості. «Фізичне виховання» та «тілесне навчання» – не ідентичні поняття [5, с. 3–11].

У подальших дослідженнях потрібно зосередити увагу на розробці змісту екзистенціалів спорту, які наповнюють фізкультурно-спортивний світогляд морально-вольовими чинниками.

Джерела та література

1. Барно О. Фізичне здоров'я молоді – головна проблема держави / О. Барно // Молода спортивна наука України. – 2008. – Т. 3.
2. Горбунова Л. Номадизм як спосіб мислення та освітня стратегія / Л. Горбунова // Філософія освіти, 2011. – № 1–2 (10).

3. Ібрагімов М. Спортософія: професійна дотепність чи соціальна потреба? / Михайло Ібрагімов // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. вих., спорту і здоров'я людини. – Вип.17, т. 4. – Львів : ЛДУФК, 2013.
4. Ібрагімов М. М. «Філософія спорту» у проблемному полі фізкультурно-спортивної науки і сучасної філософської думки / Михайло Ібрагімов // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 3.
5. Ібрагімов М. М. Вітчизняні традиції та європейські цінності в тілесному навчанні й фізичному вихованні / М. М. Ібрагімов., Д. Е. Петрович // Молодіжний науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Вип. 10. – 2013.
6. Історія філософії : підручник / В. І. Ярошовець, О. В. Александрова, Г. Є. Аляєв [та ін.] ; за ред. В. І. Ярошовеця. – К. : Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2010.
7. Круцевич Т. Ю. Значення ціннісних орієнтацій та їх сформованість у галузі фізичної культури у старшокласників / Т. Ю. Круцевич, М. М. Саїнчук // Тези доповідей XIV Міжнародного наукового конгресу «Олімпійський спорт і спорт для всіх», Київ, 5–8 жовт. 2010 р.– К. : НУФВСУ, 2010.
8. Круцевич Т. Ю. Теоретичні основи дослідження фізичної рекреації як наукова проблема / Т. Ю. Круцевич, О. В. Андреева // Спортивний вісник Придніпров'я : наук.-практ. журн. – 2013. – № 1.
9. Лисий В. П. Діалектика і творчість / В. П. Лисий // Вісник Київського національного університету. Серія : філософія, політологія. – К., 2011. – № 105.
10. Сутула В. О. Системоутворюючий фактор діяльності у формуванні фізичної культури особистості / Василь Сутула // Теорія і методика фізичного виховання і спорту : наук.-теорет. журн. – 2013. – № 3.
11. Філософія як історії філософії : підручник / за заг. ред. В. І. Ярошовеця. – К. : Центр учб. л-ри, 2010.

Анотації

Пошуки виходу із кризи, що спіткала фізичну культуру та спорт на етапі глобальних інформаційних технологій, суцільної комп'ютеризації всіх сфер життєдіяльності суспільства, актуалізували необхідність удосконалення їхніх теоретико-методологічних засад. Завдання роботи полягає в тому, щоб з усієї сукупності проблем зосередити увагу на «світоглядній парадигмі» як науковому інструментарію у висвітленні поставленої проблеми. Методологією є компаративний метод дослідження. Стверджується, що з приводу теоретико-методологічних засад фізкультурно-спортивної галузі знань ведуться активні наукові дослідження, але без відповідного сучасного філософського оздоблення, вони лише розширюють межі структурних елементів об'єкта, що вивчається, не розкривають їхньої динаміки в сучасних специфічних умовах життя. Незважаючи на достатньо плідні й цікаві результати досліджень, використання у висвітленні проблем лише застарілої, архаїчної термінології не сприяє їх популярності в загальному наукознавстві. Вони почасти залишаються поза увагою широкої громадськості. Підкреслено, що назріла потреба нової фізкультурно-спортивної «світоглядної парадигми». «Парадигмальний підхід» означає використання новітнього філософсько-антропологічного інструментарію з феноменологічних, екзистенціалістських позицій, що відповідало б сучасним реаліям входження сучасної людини у світ. «Світоглядна парадигма» характеризує смисл фізкультурно-спортивного світогляду як тілесного образу світу, у якому перевага надається фізичному вихованню й тілесній культурі особистості. «Фізичне виховання» й «тілесне навчання» – не ідентичні поняття.

Ключові слова: фізична культура, спорт, методологія, парадигма, світогляд.

Михаил Ибрагимов, Роман Бабык «Парадигмальный подход» как путь к преодолению кризиса в теории физической культуры. *Поиски выхода из кризиса, постигшего физическую культуру и спорт на этапе глобальных информационных технологий, сплошной компьютеризации всех сфер жизнедеятельности общества актуализировали необходимость совершенствования их теоретико-методологических основ. Задача работы заключается в том, чтобы из всей совокупности проблем сосредоточить внимание на «мировоззренческой парадигме» как научном инструментарии в освещении поставленной проблемы. Методологией является компаративный метод исследования. Утверждается, что по поводу теоретико-методологических основ физкультурно-спортивной отрасли знания ведутся активные научные исследования, но без соответствующего современного философского инструментария они только расширяют границы структурных элементов изучаемого объекта, не раскрывают их динамики в современных специфических условиях жизни. Несмотря на достаточно плодотворные и интересные результаты исследований, при использовании в освещении проблем только устаревшей, архаичной терминологии не способствует их популярности в общем науковедении и они отчасти остаются без внимания широкой общественности. Подчеркивается, что назрела потребность новой физкультурно-спортивной «мировоззренческой парадигмы». «Парадигмальный подход» означает использование новейшего философско-антропологического инструментария с феноменологических, экзистенциалистских позиций, что соответствовало бы современным реалиям входения современного человека в мир. «Мировоззренческая парадигма» характеризует смысл физкультурно-спортивного мировоззрения как телесного образа мира, в котором предпочтение отдаётся физическому воспитанию и телесной культуре личности. «Физическое воспитание» и «телесное обучения» – не идентичные понятия.*

Ключевые слова: физическая культура, спорт, методология, парадигма, мировоззрение.

Michael Ibrahim Roman Babuk «Paradigm Approach» as a Way to Overcome the Crisis in Theory of Physical Education. The article deals with that finding a way out of the crisis that befell physical culture and sports at the stage of global information technologies, solid computerization of all spheres of society, the need to improve their actualized theoretical – methodological bases. The task is to work that would be from the totality of the problems focus on «ideological paradigm» as a scientific tool in the coverage of the problem. Methodology is comparative research method. Results. It is alleged that at the theoretical – methodological bases of sports – sports industry knowledge conduct active research, but without the proper tools of modern philosophical, they only push the boundaries of structural elements under study object not disclose their dynamics in the specific conditions of modern life. Even quite fruitful and interesting research results when used in lighting problems only outdated, archaic terminology that is not conducive to their popularity in the general science of science, and they kind of left without public attention. In conclusions it is outlined that there is a need of a new physical-sports «ideological paradigm». «Paradigmatic approach» means the use of modern philosophical and anthropological tools with phenomenological existentialist position that would correspond to the modern realities of entering the world of modern man. «The world outlook paradigm» describes the meaning of physical education and sports world as body image world in which preference is given to physical education and physical culture personality. «Physical Education» and «bodily training» – not identical concepts.

Key words: physical culture, sport, methodology, paradigm, worldview.